

Ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-079-и назди Институту фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ (734025, ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33)

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад дар мавзуи «Равандҳои геополитикӣ ва таъсири онҳо ба вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ» барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ (6D050204 – Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ)

Мавзуи интихобнамудаи Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад ба яке аз масъалаҳои муҳимми сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои байналмилалӣ муосир бахшида шудааст. Осиёи Марказӣ пас аз ба даст овардани истиқлол ҳамчун фазои мустақили сиёсӣ ба низоми муносибатҳои байналмилалӣ ворид гардида, бинобар мавқеи ҷуғрофӣ, захираҳои табиӣ, имкониятҳои энергетикӣ ва иқтисодӣ нақлиётию транзитӣ таваҷҷуҳи акторҳои хориҷиро ба худ ҷалб намудааст. Дар чунин шароит омӯзиши рақобат ва ҳамкориҳои марказҳои қудрат, таъсири онҳо ба интиҳоби самтҳои сиёсати хориҷӣ ва ҷустуҷӯи роҳҳои ҳифзи суботи сиёсӣ аҳамияти назариявӣ амалӣ дорад.

Аз автореферат бармеояд, ки мақсади таҳқиқот муайян намудани таъсири равандҳои геополитикӣ ба вазъи сиёсии минтақа ва нишон додани дурнамои рушди ҳамгироии кишварҳои Осиёи Марказӣ мебошад. Барои расидан ба ин мақсад муаллиф таҳаввули назарияҳои геополитикӣ, таъсири ҷаҳонишавӣ ба давлатҳои миллӣ, манфиатҳои геополитикии акторҳои хориҷӣ, хусусиятҳои равандҳои минтақавӣ, механизмҳои таъмини амният ва дурнамои рушди минтақаро ба доираи вазифаҳои таҳқиқ ворид кардааст. Истифодаи таҳлили системавӣ, институтсионалӣ, сохторӣ функционалӣ, муқоисавӣ, таърихӣ, диалектикӣ, геополитикӣ ва таҳлили равандҳои сиёсӣ барои фарогирии паҳлуҳои гуногуни мавзӯ замина гузоштааст.

Навгонии илмии кор дар таҳқиқи маҷмуии хусусиятҳои равандҳои геополитикии муосир ва таъсири онҳо ба вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ ифода меёбад. Дар автореферат таҳаввули назарияҳои геополитикӣ бо воқеияти минтақавӣ пайваст гардида, заминаҳои бархӯрди манфиатҳои акторҳои хориҷӣ, таъсири ҷаҳонишавӣ ба давлатдории миллӣ ва нақши механизмҳои амнияти минтақавӣ муайян шудаанд. Арзёбии дурнамои рушди минтақа ва нишон додани мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар таъмини амнияти минтақавӣ низ аз натиҷаҳои муҳимми таҳқиқ маҳсуб меёбад. Нуқтаҳои барои ҳимоя пешниҳодшуда мазмунӣ ин натиҷаҳоро

чамъбаст намуда, аз масъалаҳои назариявӣ ба пешниҳодҳои дорони тамоюли амалӣ мегузаранд.

Боби якум ба ҷанбаҳои назариявӣ методологии омӯзиши равандҳои геополитикӣ бахшида шудааст. Дар зербоби аввал пайдоиш ва моҳияти мафҳуми геополитика, мактабҳои илмӣ, марҳалаҳои рушди афкори геополитикӣ ва омилҳои ташаккулдиҳандаи равандҳои нав баррасӣ мегарданд. Муаллиф гузаришро аз концепсияҳои классикӣ, аз ҷумла ғояҳои «Хартленд», «Римленд» ва қудрати баҳрӣ, ба равишҳои давраи ҷанги сард ва тафсириҳои муосири геоиқтисодӣ, иттилоотӣ ва шабакавӣ нишон додааст. Дар зербоби дуюм таъсири дучонибаи ҷаҳонишавӣ ба давлатҳои милли таҳлил шуда, масъалаҳои соҳибхӯрии, ҳувиати милли, мутобиқшавии институтҳои давлатӣ ва вобастагии афзоишдаи байнидавлатӣ ба ҳам пайванд дода шудаанд.

Дар боби дуюм таҳқиқ аз сатҳи назариявӣ ба таҳлили мустақими вазъи Осиёи Марказӣ мегузарад. Дар зербоби якум манфиатҳо ва вояҳои таъсиррасонии акторҳои хориҷӣ дар соҳаҳои иқтисодӣ, энергетикӣ, инфрасохторӣ, амниятӣ, сиёсӣ ва фарҳангӣ баррасӣ шудаанд. Муаллиф нишон медиҳад, ки густариши сармоягузорӣ ва роҳҳои коммуникатсионӣ барои минтақа имкониятҳои рушд фароҳам меорад, вале ҳамзамон вобастагӣ ва рақобати нуфузро тақвият дода метавонад. Зербоби дуюм фаъолияти созмонҳои минтақавӣ, мувофиқат ва тафовути манфиатҳо дар доираи онҳо, инчунин таъсири ноустувории Афғонистон, терроризм, экстремизм, қочоқи маводи мухаддир, муҳҷирати ғайриқонунӣ ва масъалаҳои марзиро фаро мегирад.

Боби сеюм ба масъалаи таҳкими вазъи сиёсӣ ва геополитикии минтақа нигаронида шудааст. Дар он амнияти милли ва минтақавӣ ҳамчун шартҳои асосии суботи сиёсӣ арзёбӣ гардида, зарурати ҳамкории дастаҷамъӣ, таҳкими эътиқоди байни давлатҳо ва истифодаи имкониятҳои ниҳодҳои минтақавӣ таъкид мешавад. Ҳангоми баррасии дурнамои Осиёи Марказӣ ба рушди долонҳои нақлиётӣ, рақамикунории расмиёти гумрукӣ, беҳтар намудани фазои сармоягузорӣ, диверсификатсияи иқтисодиёт, рушди энергетикаи барқароршаванда, маориф ва омодагии кадрҳо таваҷҷуҳ зоҳир шудааст. Ин пайдарҳамӣ робитаи амният, иқтисод ва суботи сиёсиро дар доираи як таҳлили минтақавӣ нишон медиҳад.

Тавсияҳои пешниҳодшуда ба ниҳодикунории сиёсати бисёрсамта, таҳкими ҳамгироии дохилиминтақавӣ, ҳамроҳангсозии низомҳои тижоратӣ гумрукӣ, иҷрои тарҳҳои инфрасохтории фаромарзӣ, диверсификатсияи робитаҳои иқтисодӣ ва рушди захираи инсонӣ равона гардидаанд. Онҳо метавонанд дар фаъолияти сохторҳои давлатӣ, марказҳои таҳлиلى ва муассисаҳои илмӣ ҳангоми арзёбии вазъи геополитикӣ ва банақшагирии сиёсати хориҷӣ истифода шаванд. Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар мақолаҳои илмӣ доктриналӣ инъикос ёфта, дар ҳамоишҳои ҷумҳуриявӣ мавриди муҳокима қарор гирифтаанд.

Автореферат сохтор ва натиҷаҳои асосии диссертатсияро ба таври пайдарҳам муаррифӣ менамояд.

Дар баробари арзёбии мусбат, нисбат ба автореферат ду эрод ё пешиходи хусусияти тавсиявӣ дошта бо мақсади идомаи таҳқиқот дар менбаъда ишора намудан мумкин аст:

1. Дар таҳқиқот таъсири ҷаҳонишавӣ ва равандҳои геополитикӣ ба давлатҳои миллӣ баррасӣ гардидааст, аммо хусусиятҳои зоҳиршавии ин таъсир дар кишварҳои алоҳидаи Осиёи Марказӣ метавонистанд мушаххастар нишон дода шаванд.

2. Дар баҳши дурнамои рушди минтақа роҳҳои гуногуни иқтисодӣ, нақлиётӣ ва институтсионалӣ пешниҳод шудаанд. Ба гурӯҳҳои кӯтоҳмуддат, миёнамуҳлат ва дарозмуддат ҷудо намудани онҳо метавонист тартиби татбиқ ва аҳаммияти амалии тавсияҳоро мушаххастар гардонад.

Эродҳои мазкур хусусияти тавсиявӣ дошта, ба арзиши илмӣ ва мазмуни умумии таҳқиқот таъсири манфӣ намерасонанд. Автореферат аз он шаҳодат медиҳад, ки диссертатсия кори илмӣ мустақил, анҷомёфта ва дорои натиҷаҳои муайяни назариявӣ амалӣ мебошад.

Дар маҷмӯъ, автореферати кори диссертатсионии Маҳмадзод Фирӯз Маҳмад дар мавзуи «Равандҳои геополитикӣ ва таъсири онҳо ба вазъи сиёсии Осиёи Марказӣ» бо риояи муқаррароти «Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводи илмӣ», ки бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024, №493 тасдиқ гардидааст, таҳия карда шудааст ва муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD), доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 – Сиёсатшиносӣ (6D050204 – Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ) мебошад.

Муқарриз:

Номзоди илмҳои сиёсӣ, дотсент
Директори ҶСК «Саодат»
«Коллеҷи тиббии инноватсионии
шаҳри Бохтар»

Ашурзода Ҷамшеди
Хуршед

Имзои Ҷ.Х.Ашурзодаро тасдиқ мекунам.

Сардори шуъбаи кадрҳо ҶСК «Саодат»
«Коллеҷи тиббии инноватсионии
шаҳри Бохтар»

Бобоев А.Ҷ.

Суроғай муассиса:

735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш.Бохтар кучаи С.Айни 100
Тел.: (+992 832) 2224444;
E-mail: innovation.medcollegebokhtar@mail.ru

« 04 » 09 соли 2026